

1990-01-01

ลาว : เศรษฐกิจการเมืองภายใต้ระบอบสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชน

มานะ มาลาเพชร

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

มาลาเพชร, มานะ (1990) "ลาว : เศรษฐกิจการเมืองภายใต้ระบอบสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชน," *Journal of Social Sciences*: Vol. 27: Iss. 3, Article 3.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol27/iss3/3>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ลาว : เศรษฐกิจการเมืองภายใต้ระบอบสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชน

มานะ มาลาเพชร

บทนำ : ลาว : จากอาณานิคมสู่สังคมนิยม

ในอดีตลาวเคยเป็นส่วนหนึ่งของอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งประกอบด้วยอาณาจักรใหญ่ ๆ สำคัญ 3 อาณาจักร คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก มีความพยายามหลายครั้งในการจะปลดปล่อยลาวจากอาณานิคมฝรั่งเศส แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งเดือนสิงหาคม ค.ศ.1946 อาณาจักรทั้ง 3 ได้ถูกรวมกันเข้าภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้ยอมรับให้กษัตริย์ศรีสว่างวงศ์ ซึ่งเดิมปกครองอาณาจักรหลวงพระบางมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1904 เป็นกษัตริย์ของลาว ต่อมาจึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1947 และในปี ค.ศ. 1957 ก็ได้มีการเลือกตั้งโดยให้เฉพาะเพศชายเท่านั้น มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1949 ลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ภายใต้สหภาพฝรั่งเศส โดยมีเจ้าสุวัณนะพุม นักการเมืองฝ่ายนิยมกษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงปี ค.ศ.1951-1954, 1956-1958, 1960 และ 1962-1975 กษัตริย์ศรีสว่างวงศ์เสด็จสวรรคตในเดือนตุลาคม 1953 และราชโอรสของพระองค์คือ สว่างวัฒนา สิบราชบัลลังก์แทน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา รัฐบาลลาวได้รับการต่อต้านมาโดยตลอดจาก 'แนวลาวยุติธรรม' ซึ่งมีอนุชาต่างมารดาของเจ้าสุวัณนะพุมาคือ เจ้าสุพานูวง เป็นผู้นำ แนวลาวยุติธรรมนี้ อยู่ภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนลาว ซึ่งนิยมคอมมิวนิสต์และนำโดยนายไกสอน พมวิหาน ในช่วงทศวรรษ 1950 กองกำลังของแนวร่วมรักชาติลาว ซึ่งต่อมาภายหลังรู้จักกันในนามของ 'ขบวนการประเทศลาว' ค่อย ๆ เข้าควบคุมพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ทั้งนี้ โดยความช่วยเหลือของคอมมิวนิสต์เวียดนามและพวกเวียดมินห์

ในการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจระหว่างกันนั้น รัฐบาลเวียงจันทน์และแนวลาารักชาติ ได้ทำข้อตกลงร่วมกันหลายฉบับ เพื่อมุ่งจะยุติสงครามกลางเมืองและรวมประเทศ แต่ความพยายามดังกล่าวประสบความล้มเหลว ดังนั้น ในทางปฏิบัติ (de facto) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา จึงมีการแบ่งลาวออกเป็น 2 ส่วน ด้วยการที่แนวลาารักชาติปฏิเสธการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และรวมศูนย์อำนาจของตนไว้ในแขวงต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น พงสาลี และ ซ่าเหนือ ทำการต่อสู้กับอำนาจรัฐเวียงจันทน์

โดยเหตุที่เส้นทางโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นเส้นทางลำเลียงการสนับสนุนจากเวียดนามภาคเหนือ เข้าไปยังเวียดนามภาคใต้ ได้ทอดผ่านเข้าไปในเขตยึดครองของฝ่ายประเทศลาว จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ลาวต้องไปพัวพันอย่างใกล้ชิดกับสงครามเวียดนามด้วย

ในปี ค.ศ. 1973 มีการเจรจาสันติภาพเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม เนื้อหาการเจรจานั้นนั้นได้ครอบคลุมไปถึงการหยุดยิงในลาว ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นในปีต่อมา รัฐบาลผสมนั้นประกอบด้วยฝ่ายนิคมกษัตริย์ ฝ่ายเป็นกลาง และแนวลาารักชาติ โดยมีเจ้าสุวัณนะพุมมาเป็นนายกรัฐมนตรี และเจ้าสุพานวง เป็นประธานสภาความร่วมมือแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม แนวลาารักชาติก็ได้สั่งสมอำนาจของตนขึ้นเรื่อย ๆ และท้ายที่สุดก็สามารถช่วงชิงอำนาจได้สำเร็จ หลังจากที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม 1975 ในเดือนพฤศจิกายน กษัตริย์สว่างวัฒนาประกาศสละราชสมบัติ และเจ้าสุวัณนะพุมาลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1975 สภาประชาชน (มีสมาชิกที่ได้รับเลือกจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจำนวน 264 คน) ได้ประกาศยกเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และได้คัดเลือกสมาชิกสภาประชาชนสูงสุดจำนวน 45 คน พร้อมกันนี้ก็ได้ออกเลือกเจ้าสุพานวงเป็นประธานสภาประชาชนสูงสุดด้วย และมีการประกาศเปลี่ยน 'ราชอาณาจักรลาว' เป็น 'สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว' โดยมี นายโกสอน พมวิหาน เลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นประธานสภารัฐมนตรี อดีตกษัตริย์สว่างวัฒนาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาสูงสุดของประธานประเทศ แต่พระองค์ปฏิเสธจะให้ความร่วมมือกับระบอบใหม่ จึงถูกจับกุมในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1977 และมีการประกาศอย่างเป็นทางการว่า พระองค์สวรรคตในเวลาต่อมา

จนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับ 74 ประเทศ และมีสถานทูตอยู่ในต่างประเทศ 20 แห่ง ขณะที่ในเวียงจันทน์มีสถานทูตของต่างประเทศอยู่ 25 แห่ง แม้ว่าโดยทางการแล้ว ลาวจะเป็นเพียงสมาชิกผู้สังเกตการณ์

ของสภาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านเศรษฐกิจ (โคเมคอน) แต่ลาวก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินและวัตถุอย่างมากมาจากประเทศยุโรปตะวันออก ซึ่งเป็นสมาชิกของโคเมคอน ทั้งนี้เพราะความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ของลาวที่มีต่อเวียดนาม นอกจากนี้ ลาวก็ยังได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศด้วย

โครงสร้างทางการเมือง : ลาวภายใต้ "สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน"

"สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว" ได้รับการก่อตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 1975 ภายหลังจากที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง ซึ่งนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญ และการล่มสลายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช

เช่นเดียวกันกับในเวียดนามและกัมพูชาภายใต้ระบอบเฮง สัมริน รัฐบาลจะเป็นตัวแทนการบริหารของผู้นำของพรรค แต่ลาวมีข้อยกเว้นที่ว่ายังไม่มีรัฐธรรมนูญที่จะรองรับความชอบธรรมของกระบวนการและการทำงานของรัฐบาล

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 1975 เลขาธิการพรรคฯ โกสอน พมวิหาน ได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภารัฐมนตรี อันเป็นสถาบันซึ่งจำลองแบบมาจากเวียดนาม ภายในคณะทำงานของสภารัฐมนตรีนี้ โกสอนได้แต่งตั้งสมาชิกโปลิตบูโร 4 คน จากจำนวนทั้งหมด 12 คน เป็นผู้ช่วยประธานสภารัฐมนตรี โดยแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลงานของกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสมาชิกกรรมการกลางของพรรคจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ประธานแห่งรัฐ ประธานสภาประชาชนสูงสุด และประธานแนวร่วมสร้างชาติคนแรกคือ เจ้าสุพานวง

ปัจจุบันองค์กรทางการเมืองที่มีบทบาทสูงสุดของลาว คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ขณะที่ในทางการเมืองการปกครองนั้น สภารัฐมนตรีจะทำหน้าที่ทางด้านบริหาร และสภาประชาชนสูงสุดจะทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ แต่กระนั้นก็ตาม พรรคประชาชนปฏิวัติลาวก็มีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างขององค์กรทางการเมืองทั้งสองดังกล่าวข้างต้น

1. พรรคประชาชนปฏิวัติลาว (Lao People's Revolution Party)

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว หรืออีกนัยหนึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ถือกำเนิดมาจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (Indochinese Communist Party) ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยประธานโฮจิมินห์

(Ho Chi Min) เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 1930

คอมมิวนิสต์ลาวเริ่มจะมีบทบาทอย่างจริงจังหลังจากปี ค.ศ. 1936 กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1940. มีคนลาวได้รับการคัดเลือกเข้าไปทำงานในพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน บุคคลผู้นี้คือ หนุ่ย กุมสะหวัน ซึ่งเดิมเป็นคนขับรถบรรทุกระหว่างลาวกับเวียดนาม และต่อมาก็ได้รับตำแหน่งลำดับที่สองในกรมการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว รองจาก โกสอน พมวิหาน ปรากฏในปัจจุบัน

หลังจากที่ได้แฝงตัวอยู่ในพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมาว่าสองทศวรรษ องค์การทางการเมืองของคอมมิวนิสต์ลาวก็ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1955 ภายใต้ชื่อว่า "พรรคประชาชนลาว" (Lao People's Party) และในเดือนกรกฎาคมปีถัดมา ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "พรรคประชาชนปฏิวัติลาว" ซึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วยองค์การดังต่อไปนี้

1.1 สมัชชาพรรค (Party Congress) ในทางทฤษฎี สมัชชาพรรคจะเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุดของพรรค สมัชชาพรรคจะเป็นผู้แต่งตั้งสมาชิกคณะกรรมการกลาง คณะเลขาธิการคณะกรรมการกลาง สมาชิกกรมการเมือง และสมาชิกของคณะกรรมการอื่นๆ แต่ในข้อเท็จจริงที่ปฏิบัติกันอยู่ในการประชุมสมัชชาพรรคแต่ละครั้ง จะเป็นเพียงการให้สัตยาบันต่อการตัดสินใจของผู้นำพรรคเท่านั้น

โดยปกติสมัชชาพรรคจะมีขึ้นทุก ๆ 4 ปี แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มิได้เป็นไปตามระยะเวลาดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประชุมสมัชชาครั้งที่ 2 ได้มีขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1972 ขณะที่สมัชชาพรรคครั้งที่ 3 มีขึ้นในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นอีก 10 ปีต่อมา สมัชชาพรรคครั้งที่ 4 มีขึ้นในปี ค.ศ. 1986 และสำหรับครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อปลายเดือนมีนาคม ค.ศ. 1991

1.2 กรมการเมือง (Politbureau) หน่วยงานนี้ถือว่าเป็นศูนย์กลางอำนาจที่แท้จริงของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในสมัยสมัชชาพรรคครั้งที่ 4 กรมการเมืองประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 10 คน และสมาชิกสำรองอีก 2 คน คือ 1. โกสอน พมวิหาน 2. หนุ่ย กุมสะหวัน 3. สุพานวง 4. คำโต สีพันดอน 5. พุน สีปะเลิด 6. สีสมพอน ลอวันชัย 7. สีสะหวาด แก้วบุณพัน 8. สาลิ วงคำขาว 9. ไมจันตาน แสงมะนิ 10. สมาน วิทยาเขต สมาชิกสำรองประกอบด้วย อุดม ขัตติยะ และจุมมาลี ไชยะสอน แต่ภายหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 5 พล.อ. สีสะหวาด แก้วบุณพัน ได้หลุดพ้นจากตำแหน่งในคณะกรรมการเมือง อันเป็นผลมาจากความมัวหมองจากปัญหาการคอร์รัปชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อกับนักธุรกิจประเทศไทย

นอกจากนี้สมาชิกอาวุโส 3 ท่านคือ ท่านสุพานวง ท่านพุมิวังวิจิต และท่านสิสมพอน ลอวันไซ ก็ได้สละตำแหน่งในคณะกรรมการด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ด้วยปัญหาทางด้านสุขภาพ 'สหาย' อาวุโสทั้งสามได้กลายเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการกลางพรรค ขณะเดียวกันก็มีการนำ 'เลือดใหม่' ของพรรคเข้ามาแทนที่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามานั้น ส่วนหนึ่งแล้วเชื่อกันว่าสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของท่านโกสอน พมวิหาน ไม่ว่าจะเป็นท่านคำมุ่ย แก้วบัว-ละพา อดีตประธานปกครองแขวงสาละวัน ซึ่งประสบผลสำเร็จพอสมควรในงานบริหารที่ผ่านมา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยแล้ว ท่านคำมุ่ยเป็นที่สนิทสนมและรู้จักของนักธุรกิจไทยในจังหวัด อุบลราชธานี ปัจจุบันท่านคำมุ่ยดำรงตำแหน่งทางบริหารในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงค้า และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ก็มีท่านสมลัด จันทะมาต ซึ่งแต่เดิมตำแหน่งในพรรคคือ หัวหน้าคณะกรรมการโฆษณาและอบรมของศูนย์กลางพรรค และเป็นสมาชิกคณะเลขาธิการพรรค สมาชิกพรรคคนสุดท้ายที่ได้รับคัดเลือกเข้าไปในคณะกรรมการเมืองบูดใหม่คือ ท่านทองสิง ทាំมะวง อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและข่าวสาร ซึ่งปัจจุบันเป็นรองประธานสภาประชาชนสูงสุด

การถ่าย 'เลือดใหม่' ครั้งนี้ ได้รับการพิจารณาว่า จะส่งผลในทางบวกต่อนโยบายปฏิรูป เศรษฐกิจของลาว นอกจากนี้ยังเป็นการมุ่งที่จะเปิดกว้างต่อประเทศตะวันตก ทั้งนี้เพื่อดึงดูด ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการดึงเอาท่านทองสิง ทាំมะวง ซึ่งเป็นที่รู้จัก และคุ้นเคยกันเป็นอันดีกับต่างประเทศ เข้ามาอยู่ในคณะกรรมการเมือง

1.3 คณะเลขาธิการ (Secretariat) นับเป็นองค์กรทางการเมืองที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่งของพรรค คณะเลขาธิการจะทำงานในนามของคณะกรรมการกลาง ในช่วงระยะเวลาที่ไม่มี การประชุมของคณะกรรมการกลาง ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีการประชุม 1-2 ครั้งต่อปี จากข้อเท็จจริง ดังกล่าว จึงทำให้คณะเลขาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานประจำวันของพรรค

คณะเลขาธิการประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 9 คน คือ 1. โกสอน พมวิหาน 2. คำโด สีสันดอน 3. สีสะหวาด แก้วบุณพัน 4. สาลิ วงคำขาว 5. ไม้จันตาน แสงมะนิ 6. สมาน วิทยาเกด 7. อุดม ขัตติยะ 8. จุมมาลี โขยะสอน 9. สมลัด จันทมาต นับตั้งแต่มีการ ก่อตั้งพรรคประชาชนปฏิวัติลาวขึ้นมาในปี ค.ศ. 1955 โกสอน พมวิหาน ก็ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการใหญ่ (General Secretary) มาโดยตลอด เป็นที่เชื่อกันว่าสมาชิกของคณะเลขาธิการล้วนแล้ว แต่มีโอกาสจะขึ้นมาสืบทอดอำนาจต่อจากโกสอน พมวิหาน ทั้งสิ้น

ภายหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 5 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบางประการ คณะเลขาธิการพรรคถูกยกเลิกไป พร้อมกับตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ ตำแหน่งประธานพรรคได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาแทนที่โดยมีท่านโกสอน พมวิหาน เป็นประธานพรรคคนแรก งานในความรับผิดชอบของคณะเลขาธิการตกอยู่ในมือของประธานพรรค ทั้งนี้ด้วยเหตุผลอย่างเป็นทางการว่า เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน แต่จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ทำให้พิจารณาได้ว่า อำนาจทั้งหมดได้ตกอยู่ในมือของท่านโกสอน แต่เพียงผู้เดียว

1.4 คณะกรรมการกลาง (Central Committee) มีหน้าที่เป็นแกนนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว สมาชิกคณะกรรมการกลางจะได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมสมัชชาพรรค โดยจะมีอายุการเป็นสมาชิกจนถึงการประชุมสมัชชาสมัยต่อไป สมาชิกคณะกรรมการกลางส่วนใหญ่แล้วจะมาจากสมาชิกกรมการเมือง และสมาชิกคณะเลขาธิการ ซึ่งหลังจากสมัชชาพรรคครั้งที่ 5 ได้มีการยกเลิกไป

1.5 คณะกรรมการประจำสำหรับหน่วยปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการประจำแขวง มีประธานเป็นเลขาธิการพรรคประจำแขวง ซึ่งจะมีอำนาจทางการเมืองมาก ทั้งระดับแขวงและระดับประเทศ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการประจำเมือง ประกอบด้วย 112 เมือง 950 ตาแสง และ 11,424 หมู่บ้าน

1.6 ขอบข่ายของพรรค (Party Cells) มีทั้งในสมาชิกสภารัฐมนตรี หน่วยกองกำลังอาวุธ องค์กรมวลชน และหน่วยงานทางฝ่ายเศรษฐกิจ เช่น โรงงาน วิสาหกิจ ฯลฯ

นอกจากนี้พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ยังมีองค์กรแนวร่วมที่สำคัญคือ แนวลาวิสระ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1958 และได้เปลี่ยนชื่อเป็นแนวลาสร้างชาติภายหลังการ "ปลดปล่อย" ในปี ค.ศ. 1975

2. องค์กรการปกครองและการบริหาร

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการปกครองแบบสังคมนิยม โดยมีหัวหน้าแห่งรัฐคือ ประธานประเทศ และหัวหน้ารัฐบาลคือ ประธานสภารัฐมนตรี และมีสภาประชาชนสูงสุดเป็นองค์กรสูงสุดของฝ่ายนิติบัญญัติ

ปัจจุบันรักษาการประธานประเทศ คือ พุมิ วงวิจิตร ส่วนประธานสภารัฐมนตรีคือ โกสอน พมวิหาน และประธานสภาประชาชนสูงสุดคือ หนุ่ยัก พุมสะหวัน

2.1 สภาประชาชนสูงสุด (Supreme People's Assembly) สภาประชาชนสูงสุดนี้ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามมติของกองประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนทั่วไปที่มีขึ้นในนครหลวงเวียงจันทน์เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ประกอบด้วยสมาชิก 45 คน มีประธานประเทศท่านสุพานูวงเป็นประธานคนแรก สภาประชาชนสูงสุดนี้มีสมาชิกที่มาจาก การแต่งตั้ง โดยได้รับการแต่งตั้งมาจากสภาประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับ ตำบล เมือง แขวง และกำหนดนครเวียงจันทน์ สำหรับการเลือกตั้งสภาประชาชนระดับตำบล เมือง และแขวง กำหนดให้กระทำทุก 1, 2 และ 3 ปี ตามลำดับ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาประชาชนครั้งแรกมีขึ้นเมื่อต้นปีค.ศ. 1989 โดยมีผู้เข้าสมัครรับการเลือกตั้งทั้งสิ้น 121 คน สำหรับตำแหน่งสมาชิกสภาประชาชนสูงสุด 9 ที่นั่ง ผู้สมัครอาจเป็นสมาชิกพรรคประชาชนลาวหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องผ่านการกลั่นกรองจากแนวร่วมสร้างชาติซึ่งเป็นองค์กรมวลชนของพรรค และมีมาตรฐานดังต่อไปนี้

1. มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ และสังคมนิยม (การเป็นผู้แทนประชาชนจะต้องมีมาตรฐานข้อนี้ ไม่อาจอนุโลมได้เพราะเป็นมาตรฐานการเมือง)
 2. มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามแนวทางนโยบายของพรรคและกฎหมายของรัฐ (มาตรฐานนี้เรียกร้องให้มีระดับและขนาดต่างกันตามแต่ละชั้นเมือง แขวง และศูนย์กลาง)
 3. มีระดับความรู้แน่นนอน มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนประชาชน
 4. ได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชน
 5. ต้องมีสุขภาพแข็งแรง
- คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนประชาชนต่าง ๆ นี้ถือเอามาตรฐานข้อ 1, 2 และ 4 เป็นมาตรฐานการเมือง ที่ผู้สมัครทุกคนจะต้องยึดถือ

ในจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไป 79 คน มีสตรี 5 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ขณะที่ 27 คน จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และมีสมาชิกพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้รับเลือกเข้าไปทั้งหมด 65 คน สมาชิกมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41-51 ปี

ภาระหน้าที่หลักของสภาประชาชนชุดใหม่ก็คือ การให้การรับรองร่างรัฐธรรมนูญ ภายหลังจากการผ่านร่างรัฐธรรมนูญแล้วก็จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาชุดใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ นอกจากนี้สภาประชาชนสูงสุดยังทำหน้าที่ให้การรับรองรัฐบัญญัติที่เสนอโดยฝ่ายบริหารด้วย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาประชาชนสูงสุดครั้งนี้ ได้รับการคาดคะเนว่า มีความหมายทางการเมืองน้อยกว่าความพยายามที่จะสร้างภาพลาวให้เป็นประเทศประชาธิปไตยและเป็นประเทศที่มีความมั่นคง เหมาะสมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ

2.2 การบริหาร สำหรับการบริหารประเทศนั้นแบ่งเป็นการบริหารส่วนกลางและการบริหารส่วนท้องถิ่น การบริหารส่วนกลางประกอบด้วย กระทรวงสำคัญๆ ดังนี้

- กระทรวงเศรษฐกิจแผนการและการเงิน
- กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กระทรวงการค้าและการท่องเที่ยว
- กระทรวงการต่างประเทศ
- กระทรวงกลาโหมและป่าไม้
- กระทรวงคมนาคม ขนส่ง ไปรษณีย์และก่อสร้าง
- กระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา
- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงแรงงาน และวัฒนธรรม
- กระทรวงนครบาลและสวัสดิการสังคม
- กระทรวงป้องกันประเทศ
- กระทรวงภายใน
- กระทรวงยุติธรรม
- ฯลฯ

การบริหารส่วนท้องถิ่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดแบ่งออกเป็น แขวง เมือง บ้าน และหน่วย แต่ละแขวงจะมีคณะกรรมการปกครองเป็นผู้บริหาร โดยมีประธานคณะกรรมการปกครองแขวง 1 คน และรองคณะกรรมการปกครองจำนวนตามความเหมาะสม ปัจจุบันลาวมีทั้งหมด 10 แขวง และ 1 กำแพงนคร ซึ่งประกอบด้วย กำแพงนครเวียงจันทน์ หลวงน้ำทา อุดมไซ หลวงพระบาง พงสาลี สะหวันนะเขต คำมวน สาละวัน จำปาสัก อັดตะปือ บ่อแก้ว บอริคำไซ เซกอง เวียงจันทน์ เขียวขวาง ไชยะบุรี และหัวพัน

เศรษฐกิจลาวภายใต้ระบอบ “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

การล่มสลายอย่างทันทีทันใดของรัฐบาลฝ่ายขวาในกัมพูชา และเวียดนามภาคใต้ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อรัฐบาลผสมสามฝ่ายในเวียงจันทน์และได้สร้างเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการยึดอำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวลาต่อมา

หลังจากการก้าวเข้าสู่การปกครองแบบ ‘สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน’ ในปี 1975 เศรษฐกิจของลาวเริ่มเผชิญกับความยุ่งยาก ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดทางภาวะธรรมชาติ ตลอดจนเหตุผลทางการเมือง สิ่งก็ตามมาในการเปลี่ยนแปลงในลาว คือ การตัดความช่วยเหลืออย่างฉับพลันของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเคยจัดสรรให้ลาวประมาณปีละ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ยิ่งไปกว่านั้นนโยบายที่ผู้นำใหม่ของลาวนำมาใช้ แทนที่จะส่งเสริมให้เกิดผลผลิตเพิ่มมากขึ้น กลับส่งผลกระทบต่อตรงกันข้าม เศรษฐกิจของลาวซึ่งมีเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ก็ได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนทางธรรมชาติ จึงไม่น่าประหลาดใจนักที่ลาวถูกจัดลำดับให้เป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง แต่กระนั้นก็ตามจากการคาดการณ์ของนักวิชาการ ลาวกลับเป็นประเทศที่มีโอกาสหรือศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจมากที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งนี้ด้วยความร่ำรวยด้านทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังไม่มีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง มีผู้เปรียบเปรยกันว่าลาวนั้นเหมือนกับคนนั่งอยู่บนหีบทอง

1. เศรษฐกิจลาว 1975-1980

ในช่วงระยะแรกของการก้าวเข้าสู่อำนาจ ผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้พยายามจะเปลี่ยนแปลงสังคมลาวให้เป็นสังคมนิยมโดยรวดเร็ว ผู้นำพรรคและรัฐต่างเชื่อมั่นว่าจะนำสังคมเกษตรล้าหลังก้าวข้ามขั้นตอนทุนนิยม พัฒนาไปสู่สังคมนิยมได้โดยทันทีทันใด ขณะเดียวกันรัฐบาลก็จะเสริมสร้างอำนาจให้แข็งแกร่งมากขึ้นเพื่อที่จะให้ระบบสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป

ในการก้าวเข้าสู่สังคมนิยมตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1975 จนถึง 1979 รัฐบาลได้วางนโยบายในการควบคุมด้านการค้าและบริการของเอกชนอย่างเข้มงวด เสรีภาพส่วนบุคคลในหลายด้านถูกจำกัด ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางภายในประเทศ การจัดตั้งสมาคม ฯลฯ พร้อมกันนั้นก็มีการนำระบบการเก็บภาษีแบบก้าวหน้ามาใช้ในการผลิตข้าว นอกจากนี้ ในต้นปี ค.ศ. 1976 ยังได้มีการรณรงค์ทางด้านวัฒนธรรมและอุดมการณ์ หรือที่เป็นที่เรียกกันทั่วไปว่า ‘การล้มมนา’

นโยบายที่นำมาใช้เพื่อก้าวเข้าไปสู่สังคมนิยมนั้น แทนที่จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ กลับส่งผลกระทบในทางลบทั้งในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ การรณรงค์ทางด้านอุดมการณ์ได้

สร้างความหวาดกลัว และหวาดระแวงขึ้นในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางในเมือง ต่อข้อกล่าวหาว่าเป็น "ศัตรูประชาชน" ผลที่ติดตามมาคือการหนือกนอกประเทศข้ามแม่น้ำโขงมายังประเทศไทยของแรงงานที่มีความรู้และมีฝีมือจำนวนหนึ่ง การหลอกล่อออกมาของคนที่มีคุณภาพเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาประเทศล่าช้าอย่างน้อยก็อีกหนึ่งชั่วอายุคน

ในปี ค.ศ.1978 รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับชั่วคราว 3 ปี ภายหลังจากประสบกับภาวะขาดแคลนอาหารอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นในปีก่อน แผนนี้มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะผลิตอาหารให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ลาวยังคงต้องนำเข้าข้าวอีก 150,000 ตัน ดังนั้นในตอนกลางปี ด้วยเหตุผลทางด้านอุดมการณ์และความต้องการจะเพิ่มผลผลิต รัฐบาลจึงได้นำระบบการเกษตรแบบเกษตรกรรมรวมหมู่ (Collectivized agriculture) มาใช้

การนำระบบการเกษตรแบบรวมหมู่มาใช้ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการนำมาใช้ที่เร็วเกินไป และไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สังคมเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ เนื่องจากลักษณะการถือครองที่ดินในลาวนั้นมีได้ กระจุกตัว (Concentrate) อยู่ในมือของคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว ชาวนาทั้งหลายต่างมีที่ดินเป็นของตนเอง นอกจากนี้การนำโครงการดังกล่าวมาใช้ด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองและอุดมการณ์ดังได้กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ไม่มีการเตรียมที่ดีพร้อมและยังขาดแคลนวัตถุดิบที่สนับสนุน ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ความไม่พอใจในหมู่ชาวนาซึ่งต้องสูญเสียปัจจัยการผลิตจะขยายวงกว้างและส่งผลกระทบทั้งในรูปของการตกต่ำลงของผลผลิต และปัญหาความมั่นคงภายใน โดยที่ฝ่ายต่อต้านได้อาศัยความไม่พอใจของชาวนานี้เอง เป็นประเด็นในการโจมตีและทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั่นคลอน มีรายงานว่าในบางพื้นที่ สัตว์เลี้ยงและพืชผลที่ผลิตได้ก็ถูกทำลาย ชาวนาทางตอนใต้ของลาวได้หลบหนีเข้ามายังประเทศไทย ฝ่ายต่อต้านได้ถือโอกาสนี้ทำการโฆษณาต่อต้านรัฐบาลและกะเกณฑ์เอาสมัครพรรคพวก

ความล้มเหลวดังกล่าว ประกอบกับรายงานของธนาคารโลกที่เสนอต่อรัฐบาลในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1978 ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงในหมู่ผู้นำลาว และสุดท้ายนำไปสู่การริเริ่มในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในเดือน ธันวาคม ค.ศ. 1979 ที่แสดงออกในรูปของมติที่ 7 ที่ได้รับการสนับสนุนจากสภาประชาชนสูงสุด

ในมติที่ 7 ของสภาประชาชนสูงสุดนี้ นอกเหนือจากการวิพากษ์วิจารณ์การล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมาแล้วยังยอมรับว่าการจะสร้างสรรค์สังคมนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร

และขณะเดียวกันเพื่อแก้ไขสภาพเลวร้ายทางเศรษฐกิจของลาว รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจต่างๆ ควรจะได้รับการยอมรับให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้นว่า การผลิตภาคเอกชน (individual private production) เศรษฐกิจแบบรวมหมู่ (collective economy) อาทิสหกรณ์การเกษตร การค้าและอุตสาหกรรมของรัฐ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม และเศรษฐกิจแบบรัฐทุนนิยม (State-Capitalist Economy) เพื่อวางแผนดังกล่าวกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจของเอกชนหรือเอกชนร่วมกับรัฐจึงได้รับการสนับสนุนโดยทางรัฐบาลซึ่งมีมติสภารัฐมนตรีออกมารองรับ มีการยกเลิกมาตรการต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดต่อการผลิตของเอกชน การค้าภายใน การควบคุมราคาสินค้า เป็นต้น การบริหารงานของวิสาหกิจของรัฐได้รับการปฏิรูป โดยคำนึงถึงผลกำไรว่าเป็นตัวชี้ประสิทธิภาพของการทำงาน

เพื่อสนับสนุนมาตรการดังกล่าว ในต้นปี ค.ศ.1980 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงระบบเงินตราใหม่ เป็นครั้งที่สองในรอบสี่ปี มีการนำเงินกิบของธนาคารชาติมาใช้แทนเงินกิบปลดปล่อย ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 นอกจากนี้ เพื่อเป็นการโน้มน้าวให้มีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ก็ได้มีการปรับระบบการเก็บภาษีการเกษตรเสียใหม่ โดยเก็บภาษีตามผลผลิตที่ได้จากที่นา ในปลายปี ค.ศ. 1980 การปฏิรูปเศรษฐกิจตามมติที่ 7 เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรม การผลิตข้าวในฤดูการผลิตของปี 1980 สูงถึง 1,053,128 ตัน มากกว่าปี 1976 เกือบเท่าตัว ในขณะที่การผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำจึมได้เพิ่มมากขึ้นเป็นกว่า 3 เท่า

2. เศรษฐกิจลาว ภายใต้ “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (1980-1990)

ในปี ค.ศ. 1980 รัฐบาลลาวได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 1 (1980-1986) ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของมติที่ 7 ของสภาประชาชนสูงสุด (แผนพัฒนาฉบับนี้มีได้มีการพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ) ท่านโกสอน พมวิหาน เลขาธิการใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้กล่าวว่า “แผนพัฒนาฉบับแรก มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ ทำให้ชีวิตทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมของประชาชนเป็นไปโดยปกติ และมุ่งจะก่อตั้งวิสาหกิจซึ่งมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อเศรษฐกิจและการป้องกันประเทศ” แผนพัฒนาฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพวิสาหกิจต่าง ๆ ของรัฐ ฝึกฝนเจ้าหน้าที่และผู้บริหารทางด้านเศรษฐกิจ เรียกร้องความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากต่างประเทศ รณรงค์การอ่านออกเขียนได้

ภายหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 4 เมื่อปี 1986 ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาฉบับที่ 2 (1986-1990) แผนพัฒนาฉบับนี้ออกเนื่องจากการสานต่อแผนพัฒนาฉบับที่ 1 แล้ว ยัง

มุ่งพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ที่สำคัญคือ การผลิตอาหาร การนำใช้ทรัพยากรจากป่า การบริหารอุตสาหกรรมและวัฒนธรรม และระบบการขนส่ง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งยังคาดการณ์ในการเพิ่มการส่งออกให้ได้อีก 2 เท่าตัวในปี ค.ศ. 1990 ด้วย

ในช่วงระหว่างปี 1986-1990 นี้เป็นช่วงที่ลาวเริ่มมีการปรับเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจขนานใหญ่ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ การนำนโยบายสังคมนิยมมาใช้โดยปราศจากการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ไม่เพียงแต่ทำให้ลาวต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพไปจำนวนหนึ่งเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศด้วย ผู้นำลาวก็ตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี นอกจากนี้สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงในโลกสังคมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปตะวันออก ดูจะเป็นบทเรียน และในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยหนุนให้ผู้นำลาวเร่งปฏิรูปทางเศรษฐกิจของประเทศ

'กลไกใหม่ทางด้านเศรษฐกิจ' (New Economic Mechanism) เป็นนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวที่อาศัยกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในการดำเนินนโยบายดังกล่าว รัฐบาลลาวได้กระจายอำนาจการตัดสินใจการดำเนินธุรกิจให้แก่วิสาหกิจต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีนโยบายแปรรูปวิสาหกิจอีกด้วย หากวิสาหกิจของรัฐแห่งใดไม่มีประสิทธิภาพก็จะถูกปล่อยให้ล้มละลายไป คือ พยายามล้มเลิกระบบการสนับสนุนจากรัฐ มีการดำเนินการผ่อนคลายการควบคุมองค์การธุรกิจอื่น ทั้งของท้องถิ่นและเอกชน ราคาสินค้าต่าง ๆ เป็นไปตามระบบภาษีได้รับการปฏิรูปและท้ายที่สุดได้มีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ

จนถึงทุกวันนี้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวได้ส่งผลที่เป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง จากข้อมูลของทางการลาว ผลผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับ ปี 1976 ลาวผลิตข้าวได้ 660,938 ตัน ขณะที่ในปี 1990 สามารถผลิตได้ถึง 1,508,402 ตัน และรายได้ประชาชาติต่อหัวอยู่ที่ 180 เหรียญสหรัฐ

บทสรุป

ลาวภายหลังการก้าวเข้าสู่ระบบสังคมนิยม การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้า ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดทั้งทางด้านภาวะทางธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์ที่ไร้ทางออกทะเล ตลอดจนนโยบายที่นำมาใช้ไม่สอดคล้องกับภาวะวิสัย ดังนั้น ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผู้นำลาวจึงได้แสวงหาหนทางในการแก้ไขภาวะความยุ่งยากทางด้านเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็พยายามเสริมสร้างอำนาจของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ขณะที่ทางเศรษฐกิจได้รับการปฏิรูปโดยเปิดโอกาสให้กลไกทาง

เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ในทางการเมือง พรรคประชาชนปฏิวัติลาวยังคงเป็นพรรคเดียวที่มีบทบาททางการเมืองมาโดยตลอด การปฏิรูปโครงสร้างของพรรคภายหลังการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 5 ได้สะท้อนให้เห็นว่า อำนาจทางการเมืองได้รวมศูนย์เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของประธานพรรคคือ ท่านไกสอน พมวิหาน มากขึ้นเป็นลำดับ

เอกสารอ้างอิง

1. ดร.สีสะเหลียว สะหวงสิกลา และคณะ. *ภูมิศาสตร์ลาว*, เวียงจันทน์. วิสาหกิจการพิมพ์จำหน่ายสิกลา, 1989. 427 หน้า.
2. ทองสา ไชยวงคำดี และคณะ. *ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 : 1893-ปัจจุบัน*, เวียงจันทน์. วิสาหกิจการพิมพ์จำหน่ายสิกลา, 1989. 558 หน้า.
3. MacAlister Brown, Joseph J. Zasloff, *Apprentice Revolutionaries : The Communist Movement in Laos 1930-1985.*, (California Hoover Institution Press, Stanford University), 1986, 463 p.
4. Martin Stuart-Fox, *Laos : Politics, Economics and Society*, (London Frances Pinter), 1986, 220 p.
5. Geoffrey C Gunn, *Political Struggles in Laos (1930-1954)*, (Bangkok Duang Kamol.) 1988, 325 หน้า.